

Б. Ф. Коломійченко, завідувач відділу нормативно-правового забезпечення геологічних досліджень (Український державний геологорозвідувальний інститут), ORCID-0000-0002-6133-4720,

Л. Г. Бесценна, інженер-програміст I категорії (Український державний геологорозвідувальний інститут), ORCID-0000-0003-4850-071X,

Г. С. Кролевецька, науковий співробітник (Український державний геологорозвідувальний інститут), ORCID-0000-0002-5496-2323

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЩОДО СТВОРЕННЯ (ООНОВЛЕННЯ) НОРМАТИВНОЇ БАЗИ З ПЛАНУВАННЯ, ФІНАНСУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ГЕОЛОГОРОЗВІДУВАЛЬНИХ РОБІТ

З огляду на стан ринкових відносин в економіці, які склалися в Україні в перехідний період, стала очевидною невідповідність наявної нормативної бази (НБ) з планування, фінансування та проведення геологорозвідувальних робіт (ГРР) умовам ринкової економіки. Співробітники відділу нормативно-правового забезпечення геологічних досліджень Українського державного геологорозвідувального інституту проаналізували чинні відомчі нормативні акти й документи з проведення ГРР, відпрацювали окремі аспекти їхнього оновлення й репрезентують їх у цій статті.

Автори вважають, що головним з них може бути нормативний метод визначення кошторисної вартості ГРР, який ґрунтується на розрахунках витрат на оплату праці трудового колективу – потенційних виконавців, як основа розрахунків повної кошторисної вартості робіт із застосуванням індексів Держслужби статистики України щодо зміни мінімальної зарплати, вартості промислової продукції, продукції підприємств будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, продукції підприємств машинобудування та індексів інфляції в Україні.

Для перегляду кошторисних норм запропоновано галузевою угодою розрахувати витрати праці, виражені у прожиткових мінімумах, на колектив виконавців як коефіцієнт від законодавчо встановленого розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб на окремий різновид робіт (блок), визначений завданням обсягу за результатами моніторингу фактичного стану геологічного, технічного, технологічного й організаційного забезпечення за видами ГРР на геологічних підприємствах України в сучасних умовах господарювання, що сприятиме перегляду кошторисних норм на ГРР.

Ключові слова: загальнодержавна програма, нормативний документ, моніторинг, нормативи, норми, інструкція, каталог, регламенти, категорії складності.

Робота з постійного оновлення нормативної бази проведення ГРР є пріоритетною в галузі і в УкрДГРІ зокрема. Усім зрозуміло, що до початку виконання будь-якої роботи потрібно зробити доскональні економічні розрахунки, тому залишити поза увагою пріоритетність нормативного

забезпечення функціонування галузі для гарантування ефективності геологічних досліджень неможливо, бо ігнорування цього принципу призводить до збиткової діяльності й неефективності геологічних досліджень. До того ж у питанні нормативного забезпечення визначення кошту-

рисної вартості ГРР зазвичай розуміють тільки конкретні елементні або укрупнені норми часу на виконання окремих елементів робіт, які неможливо розрахувати за будь-яких підходів. В умовах постійних змін цін на матеріально-технічні ресурси (МТР) й товари першої потреби, виходу на міжнародний ринок технічних засобів і технологій з ведення геологічних досліджень, використання наявних нормативних документів стає неможливим і нерациональним, тому доцільно з'ясувати, що є, можливо, найраціональнішим для визначення кошторисної вартості ГРР. Очевидно, що це може бути нормативний метод розрахунку витрат праці трудового колективу – потенційних виконавців робіт і витрат на оплату праці як основа розрахунків повної кошторисної вартості робіт, застосування індексів Держслужби статистики України щодо зміни вартості промислової продукції підприємств будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, продукції підприємств машинобудування та індексів інфляції в Україні.

Вирішення цього завдання спонукало до пошуків нових підходів до формування галузевої нормативної бази. Головні аспекти оновлення НБ й думки фахівців з цього приводу зібрано в цій статті.

Наявна НБ з питань планування, фінансування й проведення геологорозвідувальних робіт поєднує такі головні законодавчі й нормативно-правові акти, нормативні та керівні документи, регламенти.

На державному рівні

Законодавчі та нормативно-правові акти:

Кодекс України про надра (постанова ВР № 133/94 від 27.07.1994 р. у редакції від 01.01.2016 р.) [5].

Загальнодержавна програма розвитку МСБ України на період до 2030 року (Закон України від 01.04.2011 р. № 3268-VI) [1].

Порядок проведення геологорозвідувальних робіт за рахунок коштів державного бюджету (постанова КМУ від 25.01.1999 р. № 83 зі змінами станом на 01.01.2017 р.) [7].

На відомчому рівні

Нормативно-правові та керівні документи, регламенти:

1. Нормативно-правовий документ (НПД) “Планування та фінансування геологорозвідувальних робіт, які виконуються за кошти державного бюджету” (ГСТУ 41-00032626-00-019-2000 і ГСТУ 41-0032626-00-014-2000) [6].

2. Збірник укрупнених кошторисних норм (ЗУКН) з 21 розділу за видами ГРР (останній 21-й розділ якого затверджено наказом Держкомприродресурсів України від 15.06.2004 року № 58) [2].

3. Інструкція (методика) зі складання проектів і кошторисів з проведення ГРР (на стадії погодження і затвердження).

4. Каталог базових цін на матеріальні ресурси, які використовують під час проведення геологорозвідувальних робіт (на стадії погодження).

Внутрішні галузеві нормативи та регламенти, відображені у збірниках норм часу, нормативів чисельності, норм обслуговування, кошторисних норм, які чинні на підприємствах галузі.

1. Геологічне, технічне і технологічне забезпечення ГРР.

2. Умови і встановлені регламенти проведення всіх різновидів робіт та застосування відповідних коефіцієнтів.

3. Категорії складності, трудності, прохідності, вивченості проведення різновидів геологорозвідувальних робіт, типу місцевості для визначення нормативів, які застосовують під час визначення кошторисної вартості геологорозвідувальних робіт.

4. Нормативи з розрахунків витрат праці (трудових витрат) на виконання робіт:

норми часу на виконання всіх видів ГРР; нормативи чисельності виробничих підрозділів; норми обслуговування технічних засобів і пристроїв.

5. Норми витрат матеріально-технічних ресурсів: матеріали і комплектуючі; основні засоби (фонди); малоцінні і швидкозношувані предмети (МШП).

6. Норми і нормативи трудових витрат на проведення ГРР.

Послідовність і порядок виконання робіт зі створення (оновлення) НБ на відомчому рівні (з планування, фінансування та проведення ГРР)

Послідовність і порядок виконання робіт зі створення (оновлення) нормативної бази (НБ)

1. Розроблення нового нормативного документа з планування та фінансування геологорозвідувальних робіт, які виконують за кошти державного бюджету.

2. Моніторинг фактичного стану геологічного, технічного, технологічного й організаційного забезпечення за видами ГРР на геологічних підприємствах України в сучасних умовах господарювання. Надання пропозицій щодо норм витрат матеріально-технічних ресурсів: матеріали і комплектуючі, основні засоби (фонди), малоцінні і швидкозношувані предмети (МШП) за видами ГРР; перегляду каталогів базових цін на матеріально-технічні ресурси (МТР), які використовують під час проведення геологорозвідувальних робіт. Вивчення геологічної будови об'єкта вивчення і визначення потрібних геологічних досліджень об'єкта.

3. Визначення умов і регламентів проведення всіх різновидів робіт та відповідних коефіцієнтів для їхнього застосування під час розроблення норм і нормативів.

4. Визначення категорій складності, трудності, прохідності, вивченості під час проведення різновидів геологорозвідувальних робіт, типу місцевості під час проведення ГРР.

5. Розроблення норм і нормативів трудових витрат з огляду на запропоновані зміни за результатами моніторингу.

6. Розроблення Концепції перегляду норм ЗУКНу за оновленими умовами згідно з результатами попередніх обстежень розділів ЗУКНу.

7. Розроблення розділів ЗУКНу за новою концепцією.

8. Розроблення і затвердження інструкції (методики) зі складання проектів і кошторисів на проведення ГРР.

Порядок виконання робіт зі створення (оновлення) галузевої НБ

Порядку розроблення нового нормативного документа з планування та фінансування геологорозвідувальних робіт, які виконують за кошти державного бюджету, та Інструкції (методики) зі складання проектів і кошторисів на проведення ГРР у цій статті не висвітлюємо, оскільки вони потребують низки досліджень і погоджень на рівні Кабінету Міністрів, Мінприроди і Держгеонадр України.

Роботи за пунктами 2–7 *Послідовності* проведення робіт зі створення (оновлення) галузевої нормативної бази з питань планування, фінансування та проведення геологорозвідувальних робіт: ревізія фактичного стану геологічного, технічного, технологічного й організаційного забезпечення за видами ГРР, відстеження умов і встановлених регламентів проведення робіт, визначення категорій складності, трудності, прохідності, вивченості, типу місцевості проведення робіт, чинних норм і нормативів трудових і матеріальних витрат на геологічних підприємствах виконують відповідні служби геологічних підприємств з участю науковців УкрДГРІ, спеціалістів Держгеонадр України. Для цього згідно з наказом Держгеонадр України організують творчу робочу групу фахівців під керівництвом Держгеонадр, затверджують календарний план виконання робіт і формулюють особливо важливе завдання виконавцям робіт на договірних умовах.

П. 2. Моніторинг фактичного стану геологічного, технічного, технологічного й організаційного забезпечення за видами ГРР на геологічних підприємствах України в сучасних умовах господарювання.

Під час перевіряння стану геологічного, технічного, технологічного й організаційного забезпечення за видами ГРР визначають:

– головні напрями геологічних досліджень, геологічні завдання за регіонами України та види геологорозвідувальних робіт, які потрібні для виконання геоло-

гічних завдань відповідно до Загальнодержавної програми розвитку МСБ України на період до 2030 року;

– різновиди, марки, паспортні характеристики технічних засобів, геологічного обладнання, приладів і пристроїв із зазначенням потрібних юридичних і контактних даних їхніх виробників;

– різновиди, марки, технічні характеристики технологічного й лабораторного обладнання, інших виробничих засобів і пристроїв із зазначенням потрібних юридичних і контактних даних їхніх виробників;

Технічне й технологічне забезпечення, структуру управління і виробничих підрозділів підприємства готують за видами ГРР.

Виконання робіт і розроблення оновленої галузевої нормативної бази починається з обстеження чинних розділів ЗУКНу [3–4] за всіма його нормами і нормативами, номенклатурою обладнання, техніки, матеріалів комплектуючих та інших витрат, які потрібні для виконання різновидів ГРР за наведеним нижче прикладом розділу 4 ЗУКНу “Гідрогеологічні роботи” [3].

Обстеження нормативів за розділами ЗУКНу і як наслідок – формування структури баз даних за видами ГРР ставить за мету створення бази норм за запропонованою концепцією для складання проектно-кошторисної документації, а також для можливого складання програм з автоматизованого розрахунку кошторисної вартості геологорозвідувальних робіт. Обстеження пропонуємо проводити в послідовності пункту 2 згаданих пропозицій.

Результати обстежень може бути використано під час розроблення проектів норм витрат на матеріали, основні засоби, малоцінні та швидкозношувані предмети, трудові витрати, які використовують у процесі виконання геологорозвідувальних робіт, на підставі головних документів, що визначатимуть порядок і правила проектування та визначення кошторисної вартості.

Обстеження нормативів за розділами ЗУКНу та матеріали структур формування баз даних тарифів з оплати праці й цін

на матеріальні ресурси регламентовано чинними нормативними документами.

а) обстеження технічного, технологічного й матеріального забезпечення згідно з чинними нормами ЗУКНу та внесення змін відповідно до фактичних наявних засобів з огляду на прогресивні методи геологічних досліджень за розділами ЗУКНу для окремих різновидів (підвидів) робіт наступного пункту б).

Обстеження проводять за таблицями підрозділів робіт розділу 4 ЗУКНу [3]:

1.1. Гідрогеологічні та інженерно-геологічні зйомки, включно з гідрогеологічним довивченням площ, на яких раніше було проведено зйомки;

1.2. Дослідні гідрогеологічні роботи;

1.3. Роботи, пов’язані з вивченням режиму та балансу підземних вод, і відбирання монолітів;

1.4. Допоміжні роботи та витрати, пов’язані з проведенням гідрогеологічних досліджень.

Обстеження проводять на підставі зведень нормативних таблиць розділу 4 ЗУКНу та перевірення норм і нормативів таблиць 1–3 за видами робіт (1.1–1.4 [3]) (табл. 1).

б) систематизація внесених згідно з п. а) змін та впорядкування нормативів ЗУКНу за розділами для окремих різновидів (підвидів) робіт відповідно до внесених змін на прикладі розділу 4 ЗУКНу.

Розділ 4 ЗУКНу “Гідрогеологічні роботи” охоплює **4 різновиди робіт** [3]:

– гідрогеологічні та інженерно-геологічні зйомки, включно з гідрогеологічним довивченням площ, на яких раніше було проведено зйомки;

– дослідні гідрогеологічні роботи;

– роботи, пов’язані з вивченням режиму та балансу підземних вод і відбиранням монолітів;

– допоміжні роботи та витрати, пов’язані з проведенням гідрогеологічних досліджень;

та їхні головні підвиди:

– підготовчі роботи – збирання та систематизація матеріалів, опублікованих або збережуваних в архівах і фондах, що сто-

Таблиця 1. Зведення нормативних таблиць за підрозділами розділу 4 ЗУКНУ [7]

а) основних фондів

№ з/п	Найменування основних фондів	Одиниці виміру	П/розділ 1.1 стор. 28–91	П/розділ 1.2 стор. 92–151	П/розділ 1.3 стор. 152–210	П/розділ 1.4 стор. 211–248
1	2	3	4	5	6	7

б) матеріальних ресурсів

№ з/п	Найменування матеріалів	Одиниці виміру	П/розділ 1.1 стор. 28–91	П/розділ 1.2 стор. 92–151	П/розділ 1.3 стор. 152–210	П/розділ 1.4 стор. 211–248
1	2	3	4	5	6	7

в) предметів малоцінних і таких, що швидко зношуються

№ з/п	Найменування предметів МШЗ	Одиниці виміру	П/розділ 1.1 стор. 28–91	П/розділ 1.2 стор. 92–151	П/розділ 1.3 стор. 152–210	П/розділ 1.4 стор. 211–248
1	2	3	4	5	6	7

г) витрат праці

№ з/п	Підвиди робіт за розділами ЗУКНУ	Коефіцієнти за умовами проведення робіт, кількість/ № таблиць	Категорійність для визначення норм, кількість/ № таблиць	Норми часу, нормативи	
				Кількість таблиць	№ нормативних таблиць
1	2	3	4	5	6
1	Розділ 4	1/2.1	10/2.2–2.11	57	
1.1	Гідрогеологічні та інженерно-геологічні зйомки			26	3.1–3.14, 3.17, 3.18, 3.21, 3.24, 3.28, 3.29, 3.32–3.37
1.2	Дослідні гідрогеологічні роботи			10	4.1–4.9, 4.20
1.3	Роботи, пов'язані з вивченням режиму та балансу підземних вод. Відбирання монолітів			10	5.1–5.4, 5.8, 5.9, 5.17, 5.18, 5.22, 5.23
1.4	Допоміжні роботи та витрати, пов'язані з проведенням гідрогеологічних досліджень			11	6.1, 6.4–6.9, 6.14, 6.20–6.22

суються території досліджень (об'єкта), а також суміжних територій; ознайомлення з колекціями, які зібрано на території досліджень і на суміжних територіях; попе-

редне комплексне дешифрування матеріалів аерокосмічних зйомок (МАКЗ);

– проектування та попередні польові роботи – складання графічної й текстової

частини проекту, машинописні та креслярсько-оформлювальні роботи, складання кошторису, розгляд і затвердження проекту та кошторису; складання карт і схем, які не увійшли до проекту, але потрібні для якісного виконання польових робіт, а також складання каталогів пунктів спостережень (свердловин) та зведених таблиць;

– польові роботи – аеровізуальні маршрути, наземні маршрути документування виробок та керн свердловин, вивчення водопунктів;

– камеральне оброблення матеріалів польових робіт;

– підготування до видання та наукове редагування карт;

– переходи та переїзди виробничих груп і виконавців під час проведення польових робіт.

У процесі обстеження з'ясовують відповідність (невідповідність) указаних у таблицях головних фондів, матеріалів і предметів малоцінних і таких, що швидко зношуються, тим, що фактично рекомендовані проектами, та їхнім фактичним замінникам на момент проведення робіт. За результатами цього обстеження вносять відповідні зміни в переліки МТР, які використовують під час проведення ГРП, за табл. 1–3. Водночас потрібно визначитися щодо можливості розрахунку вартості МТР за відсотком від вартості витрат на оплату праці виконавців.

П. 3. Обстеження умов і регламентів проведення різновидів робіт та застосування відповідних коефіцієнтів під час розроблення норм і нормативів

Роботу проводять у тій самій послідовності, що й на першому етапі, вод-

Таблиця 2. Норми витрат праці на проходку закопушок (у людино-днях на 1 бригадо-зміну)

№ з/п	Найменування посад (професій)	Норма	Коефіцієнт кратності окладу (тарифної ставки) до прожиткового міні
1	Начальник дільниці	0,143	2,99 ÷ 4,65
2	Майстер гірничий на поверхні	0,143	2,62 ÷ 3,84
3	Інженер з гірничих робіт	0,016	2,15 ÷ 3,25
4	Прохідник II р. (к=1,09) (на відкритих гірничих роботах у діючих кар'єрах з особливо шкідливими й особливо важкими умовами праці)	1,00	1,69 ÷ 2,11

Таблиця 3. Норми оплати праці на проходку закопушок (на 1 закопушку в прожиткових міні)

№ з/п	Умови роботи	Площа перетину виробки, м ²	Норми витрат праці в прожиткових міні. за бригадо-зміну × норми часу за категоріями гірських порід в бр./зм.	
			I–II	III–IV
1	З викладенням гірської породи на купки	0,16	0,1423×0,27 = 0,0384	0,1423×0,47 = 0,0669
2	З викладенням гірської породи на купки	0,24	0,1423×0,35 = 0,0498	0,1423×0,71 = 0,1010
3	Без викладення гірської породи на купки	0,16	0,1423×0,23 = 0,0327	0,1423×0,40 = 0,0569
4	Без викладення гірської породи на купки	0,24	0,1423×0,30 = 0,0427	0,1423×0,60 = 0,0854

ночас насамперед визначають загальні умови й відповідні коефіцієнти для всіх видів геологорозвідувальних робіт, потім загальні умови й відповідні коефіцієнти для окремих видів робіт та їхніх різновидів (підвидів).

Загальні умови й відповідні коефіцієнти для всіх видів геологорозвідувальних робіт визначено “Інструкцією з проектування та визначення кошторисної вартості геологорозвідувальних робіт” та ЗУКНом зокрема:

- умови з особливостей клімату, рельєфу, характеру рослинності місцевості, на якій проводять геологорозвідувальні роботи;

- умови з особливостей техніки й технології на об’єкті – умови, що характеризують тривалість виконання повного циклу геологорозвідувальних робіт на об’єкті;

- умови, що характеризують категорії ґрунтів, доріг;

- умови, що характеризують транспортування за категоріями вантажів, які перевозять на об’єкт геологорозвідувальних робіт і у зворотному напрямку;

- під час проведення робіт на висоті над рівнем моря до норм часу застосовують коефіцієнти:

1 501–2 000 м – 1,05;

понад 2 000 м – 1,10;

- коефіцієнти, залежні від фактичних температур повітря на робочому місці впродовж дня, а саме:

від +4 до –10 °С – 1,10; від –11 до –20 °С – 1,17; від –21 до –30 °С – 1,25;

від –31 до –40 °С – 1,35; нижче –40 °С – 1,50; вище +30 °С – 1,33.

Розділ 4 ЗУКНу “Гідрогеологічні роботи” [3] передбачає коефіцієнти:

- залежності від питомої ваги обсягів робіт, які виконують у ненормалізований період року, у відсотках до загальних обсягів (табл. 2.1 [3]).

П. 4. Обстеження категорій складності, трудності, прохідності, вивченості проведення різновидів робіт, типу місцевості для визначення нормативів, які застосовують під час визначення кошто-

рисної вартості геологорозвідувальних робіт

Розділ 4 ЗУКНу “Гідрогеологічні роботи” [3] передбачає таку категорійність (10 видів):

- складності гідрогеологічних умов місцевості (табл. 2.2 [3]);

- складності інженерно-геологічних умов місцевості (табл. 2.3 [3]);

- складності побудови гідрогеологічних або стратиграфічних колонок (табл. 2.4 [3]);

- типи території за ступенем вивченості (табл. 2.5 [3]);

- складності інженерно-геологічної документації керна гірських порід (табл. 2.6 [3]);

- відслоненості гірських порід (табл. 2.7 [3]);

- складності геологічного вивчення об’єктів (табл. 2.8 [3]);

- прохідності місцевості під час піших переходів виконавців польових робіт (табл. 2.9 [3]);

- складності комплексного дешифрування матеріалів космо- та аерофотозйомок (табл. 2.10 [3]);

- групи доріг під час переїздів виконавців польових робіт на автомобілі (табл. 2.11 [3]).

Унаслідок обстеження за цим підрозділом надають пропозиції щодо внесення потрібних змін.

П. 5. Обстеження безпосередньо норм і нормативів за видами витрат на проведення різновидів робіт для їхнього застосування під час визначення кошторисної вартості геологорозвідувальних робіт

Обстеження норм і нормативів проводять окремо за видами витрат у такій послідовності: трудові витрати, матеріали і комплектуючі, основні засоби, малоцінні й швидкозношувані предмети (МШП).

А. Обстеження норм трудових витрат (норми часу й витрати праці)

Обстеження проводять за таблицями розділу 4 ЗУКНу “Гідрогеологічні роботи” (57 таблиць) [3] за підвидами робіт і видами витрат (табл. 1).

1.1. Гідрогеологічні та інженерно-геологічні зйомки передбачають такі витрати праці (26 таблиць):

– на складання графічної частини проєктів на проведення гідрогеологічних та інженерно-геологічних зйомок і гідрогеологічного довивчення площ (табл. 3.1 [3]) (за одиницю виміру часу прийнято одну зміну);

– на складання проєкту попередньої гідрогеологічної карти (шифр 002) (табл. 3.2 [3]);

– на складання проєкту попередньої інженерно-геологічної карти (шифр 003) (табл. 3.3 [3]);

– на складання проєкту попередньої гідрогеологічної карти (шифр 004) (табл. 3.4 [3]);

– на складання схеми розміщення можливих ключових ділянок, наземних і аеро-візуальних маршрутів, мережі геофізичних досліджень, місць закладання бурових свердловин та гірничих виробок, пунктів (ділянок) спостереження за режимом підземних вод під час проєктування гідрогеологічної зйомки (шифр 005) (табл. 3.5 [3]);

– на складання схеми розміщення можливих ключових ділянок, наземних і аеро-візуальних маршрутів, мережі геофізичних досліджень, місць закладання бурових свердловин та гірничих виробок, пунктів (ділянок) спостереження за режимом підземних вод під час проєктування гідрогеологічного довивчення площ, на яких раніше проведено зйомки (шифр 006) (табл. 3.6 [3]);

– на складання схеми розміщення ключових ділянок і розрізів, наземних і аеро-візуальних маршрутів, мережі геофізичних досліджень, місць закладання гірничих виробок під час проєктування інженерно-геологічної зйомки (шифр 007) (табл. 3.7 [3]);

– на складання текстової частини проєкту гідрогеологічної зйомки або гідрогеологічного довивчення площ, на яких раніше проведено зйомки (шифр 008) (табл. 3.8 [3]);

– на складання текстової частини проєкту інженерно-геологічної зйомки (шифр 009) (табл. 3.9 [3]);

– на складання схеми гідрогеологічної інтерпретації геофізичних даних (шифр 010) (табл. 3.10 [3]);

– на складання погоризонтних гідрогеологічних карт масштабу 1:200 000 (шифр 011) (табл. 3.11 [3]);

– на складання попередньої карти гідрогеологічного та інженерно-геологічного районування для меліоративного будівництва (шифр 012) (табл. 3.12 [3]);

– на складання зведених каталогів бурових свердловин, шурфів, криниць, джерел або проявів екзогенних геологічних процесів (шифр 013) (табл. 3.13 [3]);

– на складання зведених таблиць мінералізації та хімічного складу підземних вод, водозбагаченості водоносних горизонтів (комплексів) або фізико-механічних властивостей літологічних (петрографічних) типів гірських порід (шифр 014) (табл. 3.14 [3]);

– на проведення наземних гідрогеологічних маршрутів під час гідрогеологічної зйомки та гідрогеологічного довивчення площ, на яких раніше проведено зйомки (шифр з радіометричними дослідженнями 015, без радіометричних досліджень 016) (табл. 3.17 [3]);

– на проведення наземних інженерно-геологічних маршрутів під час інженерно-геологічної зйомки (шифр з радіометричними дослідженнями 017, без радіометричних досліджень 018) (табл. 3.18 [3]);

– на інженерно-геологічну документацію (вивчення) керна свердловин (табл. 3.21 [3]);

– на вивчення джерел (корінних виходів підземних вод) (табл. 3.24 [3]);

– на поточне камеральне оброблення в польовий період матеріалів гідрогеологічної зйомки (шифри 030, 031) або гідрогеологічного довивчення площ, на яких раніше проведено зйомки (шифри 034, 035) (табл. 3.28 [3]);

– на поточне камеральне оброблення в польовий період матеріалів інженерно-геологічної зйомки (шифри 032, 033) (табл. 3.29 [3]);

– на проміжне камеральне оброблення матеріалів гідрогеологічної зйомки маш-

табу 1:50 000 (шифр 036) (табл. 3.32 [3]);

– на проміжне камеральне оброблення матеріалів гідрогеологічного довивчення площ, на яких раніше проведено зйомки (шифр 037) (табл. 3.33 [3]);

– на проміжне камеральне оброблення матеріалів інженерно-геологічної зйомки (шифр 038) (табл. 3.34 [3]);

– на остаточне (кінцеве) камеральне оброблення матеріалів гідрогеологічної зйомки масштабу 1:50 000 (шифр 039) (табл. 3.35 [3]).

– на остаточне (кінцеве) камеральне оброблення матеріалів гідрогеологічного довивчення площ, на яких раніше було проведено зйомки (шифр 040) (табл. 3.36 [3]);

– на остаточне (кінцеве) камеральне оброблення матеріалів інженерно-геологічної зйомки (шифр 041) (табл. 3.37 [3]).

1.2. Дослідні гідрогеологічні роботи (10 таблиць):

– на підготовку та ліквідацію дослідного відкачування води зі свердловини ерліфтом із застосуванням бурової установки або автомобільного крана, незалежно від приводу (шифри 051–060) (табл. 4.1 [3]);

– на підготовку та ліквідацію дослідного відкачування води зі свердловини штанговим насосом із застосуванням бурової установки з приводом від двигуна внутрішнього згорання або від електродвигуна (шифри 063–065) (табл. 4.2 [3]);

– на підготовку та ліквідацію дослідного відкачування води зі свердловини відцентровим насосом із заглибним електродвигуном з живленням від електромережі або від пересувної електростанції та із застосуванням бурової установки або автомобільного крана для встановлення та підняття насоса і труб (шифри 066–069) (табл. 4.3 [3]);

– на підготовку та ліквідацію дослідного відкачування води зі свердловини водострумним насосом із застосуванням бурової установки з приводом від двигуна внутрішнього згорання (шифр 070) (табл. 4.4 [3]);

– на підготовку та ліквідацію дослідного відкачування води з бурової свердловини, з криниці або із шурфа відцентровим насосом з електродвигуном під час спуско-підймальних операцій вручну (шифри 071–074) (табл. 4.5 [3]);

– на підготовку та ліквідацію досліду під час випереджального випробування одного водоносного горизонту в процесі буріння свердловини (шифр 075) (табл. 4.6 [3]);

– на підготовку та ліквідацію дослідного наливання води в бурову свердловину або шурф (шифри 078–084) (табл. 4.7 [3]);

– на проведення дослідних гідрогеологічних робіт (табл. 4.8 [3]);

– на проведення дослідів з наливання води у свердловини й шурфи (табл. 4.9 [3]);

– на підготовку та ліквідацію досліду під час випробування водоносних горизонтів у свердловині випробувальними інструментами ІП – 1, КІ – 65 та їм подібними і на проведення дослідного перевіряння герметичності колони обсадних труб і цементних мостів (шифр 085, 086) (табл. 4.20 [3]).

1.3. Роботи, пов'язані з вивченням режиму та балансу підземних вод (10 таблиць) [3]:

– на вимірювання рівня й температури води в поодинокій гірничій виробці (шифри 145–150) (табл. 5.1 [3]);

– на роботи, пов'язані з вимірюванням температури підземних вод і гірських порід у поодиноких бурових свердловинах в'язками ртутних термометрів, відстеженням динаміки змін (шифри 153–161) (табл. 5.2 [3]);

– на обладнання однієї свердловини стаціонарною апаратурою для вимірювання температури підземних вод і гірських порід терморезисторними датчиками (шифри 171, 172) (табл. 5.3 [3]);

– на роботи, пов'язані з вимірюванням температури підземних вод і гірських порід у поодиноких бурових свердловинах терморезисторними датчиками (шифри 162–166 та 175) (табл. 5.4 [3]);

– на зарядження, встановлення, обладнання та розрядження одного гідрогеологічного випарника (табл. 5.8 [3]);

– на проведення сніговимірних маршрутів (табл. 5.9 [3]);

– на відбирання проб води з поодинокі бурової свердловини, криниці, шурфу (табл. 5.17 [3]);

– на проведення спільного відбирання проб води й газу з поодинокі бурової свердловини пробовідбірником і вимірювання температури води (табл. 5.18 [3]);

– на відбирання монолітів нескельних гірських порід вручну з відслонень на поверхні, з шурфів і підземних гірських виробок (табл. 5.22 [3]);

– на відбирання монолітів гірських порід ґрунтоносом з бурових свердловин (табл. 5.23 [3]).

1.4. Допоміжні роботи та витрати, пов'язані з проведенням гідрогеологічних досліджень (11 таблиць) [3]:

– на прокачування бурових свердловин із застосуванням бурової установки (шифр 242) (табл. 6.1);

– на встановлення фільтра, незалежно від його діаметра, на колоні труб з гравійним засипанням у свердловині, закріпленій обсадними трубами (шифр 245) (табл. 6.4 [3]);

– на встановлення фільтра, незалежно від його діаметра, на колоні труб без гравійного засипання (табл. 6.5 [3]);

– на встановлення фільтра, незалежно від його діаметра, на замку (“потай”) у свердловину, закріплену обсадними трубами (шифр 248) (табл. 6.6 [3]);

– на встановлення фільтра на замку (“потай”) у бурову свердловину, не закріплену обсадними трубами (шифр 249) (табл. 6.7 [3]);

– на витягування з бурової свердловини фільтра, незалежно від його діаметра (табл. 6.8 [3]);

– на прокладання та розбирання тимчасового водовідводу (водогону) (табл. 6.9 [3]);

– на виготовлення водяних фільтрів для бурових свердловин (табл. 6.14 [3]);

– на піші переходи виробничих груп і виконавців під час проведення польових гідрогеологічних робіт (табл. 6.20 [3]);

– на переїзди виробничих груп і виконавців під час проведення польових гідрогеологічних робіт на автомобілі, а також на переганяння автомобіля (табл. 6.21 [3]);

– на переїзди виробничих груп і виконавців під час проведення польових гідрогеологічних робіт на моторному човні (табл. 6.22 [3]).

Унаслідок обстеження відпрацьовують і надають пропозиції щодо внесення потрібних змін.

П. 6. Розроблення концепції перегляду норм ЗУКНу за оновленими умовами згідно з результатами попередніх обстежень розділів ЗУКНу

Пропонуємо таку **концепцію** перегляду укрупнених кошторисних норм на проведення ГРР.

Нові концептуальні підходи до перегляду норм і нормативів ЗУКНу:

Нові концептуальні підходи передбачають перехід від поелементного нормування до укрупнених нормативів витрат на проведення ГРР: наукове обґрунтування доцільності проведення ГРР на територіях регіонів, на розвідувальних площах; технічні і технологічні витрати; витрати на проведення геологічних досліджень; витрати на наукове супроводження ГРР; витрати на обслуговувальні супутні роботи (геофізичні, топографо-геодезичні, сейсмічні, гірничорозвідувальні, електро-розвідувальні, гравіо- та магніторозвідувальні, аеророзвідувальні, радіометричні, бурові, ремонтно-механічні, лабораторні, транспортні, будівельні, маркшейдерські роботи).

Передбачено, що укрупнені нормативи до того ж складатимуть за видами робіт (блоками) як сумарні нормативи окремих підвидів робіт.

За основу нормування приймають витрати праці на колектив виконавців (бригаду, зміну, вахту, загін тощо), виражені у прожиткових мінімумах, як коефіцієнт від законодавчо встановленого розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб на окремий вид робіт (блок) визначеного завданням обсягу. Для розрахунку

витрат на оплату праці в гривнях приймають вишки посадових окладів (тарифних ставок), які наведено в Галузевій угоді в кількості прожиткових мінімумів для осіб, що працюють (з 1 травня 2017 року – 1 684 грн).

Для розрахунків кошторисної вартості ГРР доцільно приймати максимальні або ж середні показники вилок посадових окладів (тарифних ставок). У наведеному нижче прикладі прийнято середні показники.

Блочні витрати на оплату праці визначають як сумарні витрати на оплату праці за підвидами робіт того чи іншого виду (блоку) на визначений обсяг робіт ГРР. Такі укрупнені нормативи діють у динаміці змін прожиткового мінімуму і впродовж 10 років можуть бути постійними, якщо за цей період не відбулося форс-мажорних обставин. Після використання цих нормативів упродовж 10 років їх рекомендують переглядати з огляду на всі виробничі зміни, які відбулися за цей час.

Решту нормативів витрат за статтями визначає кожне підприємство – виконавець робіт на підставі фактичних даних про витрати на проведення робіт за розділом в останні два роки перед складанням кошторисів як частку від загальних витрат на оплату праці. Нормативи є змінними й оновлюються щороку. Їх затверджує керівник кожного підприємства окремо.

Під час розроблення нормативів ЗУКНу використовують:

- нормативно-правові акти України щодо вивчення та раціонального використання надр, галузеві інструкції, методичні рекомендації, положення, стандарти, вказівки та вимоги щодо проведення окремих видів геологорозвідувальних робіт на момент розроблення;

- статистичні дані й результати нормативно-дослідних робіт спеціалізованих геологічних підприємств і організацій на території України та накопичений досвід фахівців цих підприємств і організацій;

- Генеральну й Галузеву угоди, колективний договір підприємства-виконавця робіт, що є чинними на момент розроблення нормативів;

- чинні в Україні кваліфікаційні та єдині тарифно-кваліфікаційні довідники; нормативні акти з правил безпеки під час проведення ГРР, охорони праці та довілля;

- норми й положення, запозичені з відповідних випусків розділів ЗУКНу (з 1997 по 2004 рік), які розроблено з унесенням до них потрібних змін, зумовлених змінами законодавства й нормативно-правових актів в Україні, техніки, технології, матеріалів для проведення ГРР за останні роки після 2004 р.;

- результати моніторингу техніко-технологічного й організаційно-виробничого стану виконавця ГРР, вивченості геологічної будови об'єктів та відпрацьовані пропозиції щодо внесення відповідних змін до нормативного забезпечення ГРР.

Розроблення норм і нормативів трудових витрат за запропонованою Концепцією

Приклад: за розділом 12 ЗУКНу “Гірничорозвідувальні роботи” [4]

Види робіт :

- проходка і кріплення відкритих і підземних виробок;

- спорудження бетонного порталу й бетонування устя штольні;

- відкочування гірської породи;

- вентиляція і водовідливання;

- будівництво естакад на відвалах;

- обладнання підземних камер для буріння геологорозвідувальних свердловин;

- засипання гірничих виробок – усього сім блоків.

Розгляньмо підвид (блок) робіт:

1. Проходка і кріплення відкритих і підземних виробок.

Окремий технологічний елемент підвиду робіт:

а) проходка закопушок вручну.

Норми витрат на проходку закопушок наведено в табл. 2.

Розрахунок зарплати виконавців робіт за 1 бригадо-зміну

Вихідні дані: 1. Середні показники коефіцієнтів кратності: 3,82; 3,23; 2,70; 1,90.

2. Середньорічна кількість робочих днів на місяць: 20,75.

3. Прожитковий мінімум для осіб, що працюють, з 1 травня 2017 року = 1684 грн.

1. $(2,99+4,65) : 2 = 3,82 : 20,75 = 0,184 \times 0,143 = 0,0263$

2. $(2,62+3,84) : 2 = 3,23 : 20,75 = 0,156 \times 0,143 = 0,0223$

3. $(2,15+3,25) : 2 = 2,70 : 20,75 = 0,130 \times 0,016 = 0,0021$

4. $(1,69+2,11) : 2 = 1,90 : 20,75 = 0,0916 \times 1,000 = 0,0916$

РАЗОМ: $(0,0263+0,0223+0,0021+0,0916) = 0,1423$

Вартість 1 бригадо-зміни = 0,1423 прож. min $\times 1684 = 239,63$ грн. (табл. 4).

До зарплати виконавців робіт застосовують норми часу на 1 закопушку в бригадо-змінах за площею перетину виробки в м² і за категоріями гірських порід (табл. 3.1 [4]):

Головну заробітну плату виконавців робіт за умовами роботи в гривнях, яку приймають до розрахунку загальних витрат на оплату праці на вид (блок) робіт, визначають множенням коефіцієнтів (0,0384, 0,0498, 0,0327, 0,0427; і 0,0669, 0,10-

10, 0,0569, 0,0854) на прож. min (з 1 травня 2017 року 1684 грн) і вона становить за категоріями гірських порід у гривнях відповідно (табл. 5):

I-II = 64,67; 83,86; 55,07; 71,91;

III-IV = 112,66; 170,08; 95,82; 143,81.

Норми вносять до оновлених таблиць 2 та 3 у прожиткових min на одну бригадо-зміну й одну закопушку, а також до оновленого ЗУКНу в запропонованому вигляді.

До розрахованих у такий спосіб показників витрат праці застосовують коефіцієнти, викладені в загальних положеннях розділу ЗУКНу.

Із законодавчою зміною прожиткового мінімуму вартість витрат праці в гривнях переглядають.

П. 7. Формат побудови укрупнених кошторисних норм на ГРП оновленого ЗУКНу

Розділи ЗУКНу:

Розділ 1. **Вступ і Загальні положення** (викладають в об'єднаному вигляді для всіх видів ГРП).

Таблиця 4. Норми витрат праці бригадо-зміни на проходку закопушок (у прожиткових min на 1 бригадо-зміну)

№ з/п	Найменування посад (професій)	Прожитковий min
1	Начальник дільниці	0,0263
2	Майстер гірничий на поверхні	0,0223
3	Інженер з гірничих робіт	0,0021
4	Прохідник II р. (κ=1,09) (на відкритих гірничих роботах у діючих кар'єрах з особливо шкідливими й особливо важкими умовами праці)	0,0916
	РАЗОМ: вартість 1 бригадо-зміни (у прожиткових min)	0,1423

Таблиця 5. Норми витрат праці на проходку закопушок (у прожиткових min на 1 закопушку)

№ з/п	Умови роботи	Площа перетину виробки, м ²	Категорія гірських порід	
			I-II	III-IV
1	З викладенням гірської породи в купки	0,16	0,0384	0,0669
2	З викладенням гірської породи в купки	0,24	0,0498	0,1010
3	Без викладення гірської породи в купки	0,16	0,0327	0,0569
4	Без викладення гірської породи в купки	0,24	0,0427	0,0854

Розділ 2. Укрупнені кошторисні нормативи на всі види геологорозвідувальних робіт.

У цьому розділі викладено норми витрат праці на колектив виконавців (бригаду, зміну, вахту, загін тощо), виражені в коефіцієнтах від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб на окремий блок (вид робіт) визначеного завданням обсягу (розрахункову одиницю виміру обсягу робіт (на 1 зміну, на 1 верстато-зміну, на 1 приладо-зміну, на 1 загоно-день, на 1 місяць) або на фізичну (натуральну) одиницю виміру обсягу робіт (на км, на 1 м, 1 м², 1 м³, на 1 км², 1 т, на 1 дослід тощо). Укрупнені блочні норми загальних витрат праці (ЗВП) запропоновано занести в таблиці за рекомендованою автономізованою для виду робіт загальною формою (табл. 6).

Щодо кожного виду (блоку) робіт конкретного розділу відпрацьовують форми блоків (таблиць), які відображають усеохопні умови та критерії проведення робіт під час розрахунку норм загальних витрат праці.

Розділ 3. Автономізовані змінні нормативи витрат за статтями:

а) від головної зарплати:

– додаткова зарплата ($H_{дз}$); (Держгеонадр України за поданням геологічного підприємства);

б) від суми головної і додаткової зарплати:

– оплата відпусток ($H_{ов}$) (геологічні підприємства);

в) від загальних витрат на оплату праці:

– єдиний соціальний внесок ($\epsilon_{св}$) (згідно з чинним законодавством);

– матеріально-технічні ресурси (H_m) (геологічні підприємства);

– амортизація ($H_{ам}$) (геологічні підприємства);

г) від головних витрат:

– накладні витрати (H_n) (Держгеонадр України за поданням геологічного підприємства);

– нормативний прибуток (H_p) (Держгеонадр України за поданням геологічного підприємства);

– до цього розділу довідково внесено показник продуктивності праці за попередній рік перед складанням кошторису (Π_i) (геологічні підприємства).

Висновки

У сучасних умовах нестабільності економічного розвитку через різні об'єктивні й суб'єктивні чинники, неповне і несвоєчасне фінансування робіт з геологічного вивчення та раціонального використання надр складно відстежувати зміни індексів інфляції та відповідні зміни ціноутворення матеріально-технічних і енергетичних ресурсів. Потрібні нові форми й методи, концептуальні підходи у сфері планування, фінансування та проведення геологорозвідувальних робіт, які, можливо, було б більшою мірою враховано в разі втілення викладених аспектів з оновлення галу-

Таблиця 6. Норми ЗВП під час проведення (найменування виду робіт)

Блок № _____ на _____ у прожиткових тін/одиниця виміру

№ з/п	Конкретизовані умови проведення робіт			Додаткові змінні показники, які впливають на величину норми			
	2	3	4	5	6	7	8
1							
2							
3							
4							

зевої нормативної бази. Запропоновані нормативні методи дають змогу:

1. Скоротити розрахунки вартості робіт унаслідок: прийняття за основу витрат праці; переходу до нормативного визначення витрат за всіма іншими статтями кошторису; переходу до розрахунків витрат за статтями з використанням нормативів у прожиткових мінімумах в обхід розрахунків за нормами часу, виробітку, нормативами чисельності й обслуговування, нормативами матеріально-технічних витрат. Це сприяє тому, що кошториси на проведення ГРП стануть мобільнішими й сучаснішими на ринку праці.

2. Виявляти на стадії участі підприємства в конкурсі на проведення ГРП фактичні професійні, організаційні, технічні, технологічні можливості через запропоновану вартість робіт.

3. Полегшити перехід до автоматизованих розрахунків вартості робіт на основі програмного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року (Закон України від 01.04.2011 р. № 3268-VI).

2. Збірник укрупнених кошторисних норм (ЗУКН) на геологорозвідувальні роботи. – К.: Держкомгеології, 1997–2004.

3. Збірник укрупнених кошторисних норм на геологорозвідувальні роботи (ЗУКН). Розділ 4. Гідрогеологічні роботи/Держкомгеології, Київське геофізичне відділення Українського державного геологорозвідувального інституту. – К., 1999. – 307 с.

4. Збірник укрупнених кошторисних норм на геологорозвідувальні роботи (ЗУКН). Розділ 12. Геологорозвідувальні роботи/Мінекоресурсів України. Державна геологічна служба, Український державний геологорозвідувальний інститут. – К., 2003. – 192 с.

5. Кодекс України про надра (постанова ВР № 133/94 від 27.07.1994 р. у редакції від 01.01.2016 р.).

6. Нормативно-правовий документ (НПД) “Планування та фінансування геологорозвідувальних робіт, які виконуються за кошти

державного бюджету” (ГСТУ 41-00032626-00-019-2000 і ГСТУ 41-0032626-00-014-2000).

7. Порядок проведення геологорозвідувальних робіт за рахунок коштів державного бюджету (постанова КМУ від 25.01.1999 р. № 83 зі змінами станом на 01.01.2017 р.).

REFERENCES

1. The national program for the development of the Ukrainian SME for the period up to 2030 (Law of Ukraine dated 01.04.2011 № 3268-VI) (In Ukrainian).

2. The collection of consolidated budget norms (CCBN) for exploration works. – Kyiv: Derzhkomheolohii, 1997–2004. (In Ukrainian).

3. The collection of enlarged estimated norms (CEEN). Section 4. Hydrogeological works/State Committee on Geology, Kyiv geophysical division of the Ukrainian State Geological Research Institute (KGD UkrSGRI). – Kyiv, 1999. – 307 p. (In Ukrainian).

4. The collection of enlarged estimated norms (CEEN). Section 12. Geological prospecting works/Ministry of Natural Resources of Ukraine. State Geological Survey, Ukrainian State Geological Research Institute (UkrSGRI). – Kyiv, 2003. – 192 p. (In Ukrainian).

5. The Code of Ukraine on Subsoil (Resolution of the Verkhovna Rada № 133/94 dated 27.07.1994, version on 01.01.2016). (In Ukrainian).

6. The Legislative document (LD) “Planning and financing of exploration works performed at the expense of the state budget” (SSTU 41-00032626-00-019-2000 and SSTU 41-0032626-00-014-2000). (In Ukrainian).

7. The procedure for conducting exploration works at the expense of the state budget (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 25.01.1999, № 83, version on 01.01.2017). (In Ukrainian).

Рукопис отримано 9.10.2017.

Б. Ф. Коломийченко, Украинский государственный геологоразведочный институт, ORCID-0000-0002-6133-4720,

Л. Г. Бесценная, Украинский государственный геологоразведочный институт, ORCID-0000-0003-4850-071X,

Г. С. Кролевецкая, Украинский государственный геологоразведочный институт, ORCID-0000-0002-5496-2323

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ СОЗДАНИЯ (ОБНОВЛЕНИЯ) НОРМАТИВНОЙ БАЗЫ ПЛАНИРОВАНИЯ, ФИНАНСИРОВАНИЯ И ПРОВЕДЕНИЯ ГЕОЛОГО-РАЗВЕДОЧНЫХ РАБОТ

Исходя из состояния рыночных отношений в экономике, которые сложились в Украине в переходный период, стало очевидным несоответствие существующей нормативной базы (НБ) планирования, финансирования и проведения геологоразведочных работ (ГРП) условиям рыночной экономики. Работники отдела нормативно-правового обеспечения геологических исследований Украинского государственного геологоразведочного института проанализировали действующие ведомственные нормативные акты и документы по проведению геологоразведочных работ (ГРП) и отработали отдельные аспекты их обновления, предлагаемые в этой статье.

Авторы считают, что основным из них может быть нормативный метод определения сметной стоимости ГРП, базирующийся на расчетах затрат на оплату труда производственного коллектива – потенциальных исполнителей как основы расчетов полной сметной стоимости работ с использованием индексов Госслужбы статистики Украины относительно изменения минимальной заработной платы, стоимости промышленной продукции, продукции предприятий строительных материалов, изделий и конструкций, продукции предприятий машиностроения, индексов инфляции в Украине.

Для пересмотра сметных норм предлагается отраслевым соглашением провести расчеты затрат труда, выраженные в прожиточных минимумах, на коллектив исполнителей в виде коэффициента от законодательно установленного размера прожиточного минимума для трудоспособных лиц на отдельный вид работ (блок), определенный задачей объема по результатам мониторинга фактического состояния геологического, технического, технологического и организационного обеспечения по видам ГРП на геологических предприятиях Украины в современных условиях хозяйствования, который приведет к пересмотру сметных норм на ГРП.

Ключевые слова: общегосударственная программа, нормативный документ, мониторинг, нормативы, нормы, инструкция, каталог, регламенты, категории сложности.

B. F. Kolomiychenko, ORCID-0000-0002-6133-4720,

L. H. Bestsenna, ORCID-0000-0003-4850-071X,

A. S. Krolevetska, ORCID-0000-0002-5496-2323

(Ukrainian State Geological Research Institute, Kyiv, Ukraine)

THE SEPARATE ASPECTS OF THE CREATING (UPDATING) THE NORMATIVE BASE FOR PLANNING, FINANCING AND CONDUCTING OF EXPLORATION WORKS

Going out the state of market relations in the economy that developed in Ukraine during the transition period became an apparent discrepancy in the existing regulatory framework for planning, financing and conducting exploration works in conditions of a market economy. The employees of the department of legal and regulatory support for geological research of the Ukrainian State Geological Research Institute have analyzed the existing departmental acts and documents on conducting exploration works and have worked out some aspects of their updating which are proposed in this article.

The authors of the article believe that the main of them may be a normative method for determining the estimated cost of exploration works, which is based on the calculation of labor costs of personnel- the potential performers as the basis for calculating the full estimated cost of work in

applying the indices of the State Statistics Service of Ukraine on changes in the value of industrial products, enterprises of building materials, products and constructions, products of the enterprises of mechanical engineering, indexes of inflation in Ukraine.

For an effective revision of the estimates the calculations of labor costs on the executive staff it is suggested expressed in subsistence minimum, in the form of a coefficient from the statutory minimum subsistence level for able-bodied persons, for a separate type of work (block), determined by the task of the volume based on the results of monitoring the actual state of the geological, technical, technological and organizational support by types of geological surveys in geological enterprises of Ukraine in modern economic conditions that will bring to the revision the costs of estimated rates on the exploration works.

Keywords: *national program, normative document, monitoring, norms, standards, instruction, catalog, regulations, categories of complexity.*